

Cesta poznání a každodennost

Správný poměr mezi běžným životem a meditací

Pro člověka, který vstoupil na cestu školení, je často problematické nalézt správný poměr mezi jeho každodenním životem a tím, co prožívá na své cestě poznání. Obě sféry jsou co do obsahu a naladění velmi odlišné.* V běžném životě máme vykonávat duševní funkce vázané na tělo; ve cvičeních poznání se snažíme naučit duševní a duchovní gesta nevázaná na tělo. V běžném životě musí vládnout hlediska užitečnosti a rozumového úsudku, ve cvičeních vědomí se pokoušíme právě tato hlediska překonávat.

Na druhé straně nemáme zapomínat, že cesta školení, jak ji popsal R. Steiner, platí pro lidi, kteří jsou pevně zakotveni v každodennosti, v profesním životě, v sociálních vztazích. To je nutí k duševnímu rozpoložení, které je v protikladu vůči vyšším zážitkům vědomí, je však právě proto nutnou protiváhou k cestě školení, bez níž by školení ztratilo svou kvalitu „táhnutí vzhůru“ (R. Steiner).

Síla pocházející ze cvičení by měla vyzařovat na obsah ostatního bdělého denního života, „ale nikoli tak, že je zde stále něco jako utkvělý otisk meditačního naladění, ale takovým způsobem, abychom si neustále mohli říkat, že posílení skrze meditační zážitek vtéká do celého života. Táhne-li se meditační naladění denním životem jako stále přítomný otisk, vylévá se totiž na tento život něco, co ruší jeho nezaujatost. Tato nezaujatost pak v dobách meditace nebude moci být dost silná a dost čistá. Právě plody přivodí meditace právě tím, že se svým naladěním se vyzvedne z ostatního života. Také na něj pak působí nejlépe tehdy, když ji pocítíme jako něco zvláštního, vyzdvíženého.“

Zdůrazňuje se tedy, že je třeba vyhnout se bezprostřední aplikaci zážitků ve vyšších světech a jejich smíšení s životem v pozemském světě, jinak se člověk stane snílkem a neužitečným člověkem.

Oddělení sféry všedního dne od duchovní činnosti

Doporučuje se zaujímat dvojí postoj, v němž se v každodenním životě dokonce nemají používat ani výrazy pro vyšší světy. Na jedné straně se tedy vyžaduje přísné oddělení, na druhé straně se však popisuje intenzivní působení sféry cvičení na všední den. Vzniká tak otázka: Jak tomu máme rozumět, jak to lze uskutečnit?

Ve všedním životě je třeba vzdělávat kritický rozum a používat ho. A dnešní člověk má hluboce zakořeněný sklon aplikovat tento rozum také na případné vyšší zážitky. To se děje tehdy, když vyčtené nebo osobně vytvořené výsledky duchovního bádání *rozumově*, spekulativně „aplikujeme“ a tak je „vnášíme“ do všednodenního života, nebo když obsahy duchovního bádání dialekticky „kombinujeme“. V pozadí nějakého článku nebo přednášky se často skrývá nějaký byt zcela skromný, ale skutečný duchovní zážitek nebo myšlenková intuice; ta pak bývá vnesena do neudržitelně široké spekulace. Správným chováním by však bylo, kdybychom pokračovali v myšlenkové intuici, popřípadě počkali na další intuici. Člověk je mnohdy sváděn netrpělivostí ke sdílení a odmítá to nechat trochu zrát. V těchto případech se ztrácí *čistota* duchovního zážitku, což mimořádně ztěžuje nebo zcela zabrání *opakování* zážitku. Je známá skutečnost, že mít nějakou zkušenost *podruhé* je mnohem těžší. Důvod tkví většinou v nedostatečně čistém zacházení s prvním zážitkem. Zvláště u intelektuálů existuje velké pokušení „teoretizovat“.

Takový sklon člověku ztěžuje naprostou poctivost vůči sobě. Sklon překrýt vyšší zážitek nebo myšlenkovou intuici rozumovým pojetím má svůj původ v citění sebe sama nebo v přání cítit sebe sama. Tento pocit doprovází každou rozumovou činnost a tvoří stálý základní tón dnešního běžného vědomí. Skutečná poctivost vůči sobě a z ní plynoucí poctivost vůči druhým lidem proto není otázkou rozhodnutí rozumu, ale duchovním výdobytkem, duchovní kvalitou.

Hodnota „bezúčelného jednání“

Ve vztahu k vyšším zkušenostem nemají chytrost a důvtip „sebemenší hodnotu, ačkoliv si jich člověk musí přinést ze svého výchozího bodu, z fyzické roviny tolik, kolik je jen možné... A tak se člověk najednou dostává do situace, která se může tomu, kdo má sklon těžit z věcí nějaký užitek, snadno zdát neúnosná: že sice něco nejprve zcela nutně potřebuje pro vyšší vývoj, ale poté, co vstoupí do tohoto vyššího vývoje, to přesto ztrácí na hodnotě.“ Naučit se „bezúčelnému“ jednání, které má podobně jako umělecká činnost svou hodnotu jen v konání samotném, to je jeden z nejdůležitějších kroků k nesobeckému jednání a k tvůrčímu jednání z morální intuice nebo z fantazie.

Rozprostřít meditační naladění na celý den všeobecně také neodpovídá vnitřní realitě. Je to sice pochopitelná snaha pevně udržet dosažené, ale je to odchylka od pravdy a od opravdovosti a patří tak k nečistotě, k největšímu ohrožení cesty poznání. Nejenže se tím ruší „nezaujatost života“, ale „držením se“ dosaženého si ztěžujeme další zkušenost a bráníme jí. Na cestě poznání neexistuje žádné lpění.

Správné působení vyššího zážitku na každodenní život se neuskutečňuje prostřednictvím rozumu, s běžným

vědomím, které nemá své zdroje v sobě samém. Směrem nahoru hraničí s oním Ne-já, z něhož pochází prožívání zřejmosti v myšlení, jeho nadvědomý regulativní prvek, a z něhož pochází také zážitek vnímání, který rovněž není tvořen všednodenním Já.

Běžné vědomí samo sobě nemůže skládat účty, proč *tak* myslí, proč vnímá *tak* či proč vnímá *to*. Je založeno na tom, že do něj ční vyšší vědomí, které nemůže zažít, pokud se nepromění. Na cestě poznání přichází vědomí blíže ke svým pramenům. A toto blížení se a snad dokonce prožívání pramenů, je tím, co působí na běžné vědomí, neboť toto vědomí se přece opírá o vyživování ze svých pramenů. Opakované přiblížení se nebo dokonce dosažení těchto pramenů mění poněkud všednodenní duševní naladění cvičícího. To se děje o to silněji, čím čistěji může blízkost těchto pramenů působit a čím méně se do jejich působení vměšuje intervence rozumu.

Tento druh udržování oddělenosti sféry všedního dne od duchovní činnosti má svůj předobraz v chování rosikrucianů, jak je vylíčil R. Steiner. Ti „se pokoušeli získat oprávnění k této duchovní odvaze tím, že zevně v životě, povolání a v obvyklých situacích se chovali tak, že jejich život se neodlišoval od života ostatních lidí. Takže když s láskou plnili své povinnosti vůči pozemskému životu ve zcela obyčejném smyslu, mohli obrátit nitro svého lidství svobodně vůči zmíněnému duchovnu.“ „Těžkosti, dokonce neexistence možnosti, aby Michael působil do lidských duší... souvisí s tím, že on sám svou bytostí nechce přijít do styku s fyzickou přítomností pozemského života... Jakýkoli kontakt s tím, s čím *musí* přijít do styku člověk v současném fyzickém pozemském životě, *by mohl* Michael považovat jen za znečištění své bytosti. Nyní přece duchovní prožívání duše působí v obyčejném lidském životě na fyzický pozemský život a naopak on působí zpětně na duchovní prožívání duše. Zpětné působení, které se

vyjadřuje zejména v naladění člověka a v orientaci na něco pozemského.“ „Obtíže z této strany zvládali rosikruciáni tím, že svůj vnější život ve smyslu pozemských povinností drželi zcela stranou od své práce s Michaelem. Když Michael se svými impulsy narazil na to, co nějaký rosikrucián pro něj připravil ve své duši, necítil se nijak vystaven nebezpečí, že narazí na pozemskost. Neboť ta byla právě držena stranou od všeho, co rosikruciána svazovalo s Michaelem, a to prostřednictvím zvláště vytvořeného stavu duše.“

A přece je právě pro rosikruciánskou moudrost charakteristické, že není teoretizováním, ale „konáním“ ve výše popsaném smyslu, v duchovnu a také jako konkrétní působení ve všednodenním životě. Toto konání však obchází „nečistou“ zónu vědomí, zónu dialektiky: přijímá svou potravu bezprostředně z pramenů toho, co se stane dialektickým, když se ponoří do egoity.

Intermezzo VII

Cesta cvičení má udržovat rovnováhu mezi cvičeními poznání nebo cvičeními soustředění a cvičeními rozpouštění (kupř. ve smyslu osmidílné Buddhovy stezky), která na místo více nebo méně hluboko zasahujících zvyklostí dosazují vědomé konání.

Samozřejmě, každé cvičení, tedy i cvičení rozpouštění, lze provést jen se soustředěním, jinak zůstane bez účinku.

Jestliže převažuje rozpouštění vnitřních forem (zvyklostí), aniž by zároveň bylo posíleno Já, může dojít k rozpadu uspořádaného života, zatímco jednostranné cvičení soustředění může snadno člověka udělat povýšeným, aniž by skutečně získal sílu pro duchovní poznání.

Cvičení rozpouštění přivádí cvičícího do styku s druhým člověkem tak, *jak* to cvičení *vyžadují*, nikoli tak, jak se to děje v běžném životě. Celkově jsou tato cvičení *pěstováním slova*, neboť nemluví jen vyslovené slovo, „mluví“ celý člověk. *Toto* slovo dělá člověka člověkem a skutečnost *člověk* vzniká jen ve spolubytí a v součinnosti s druhými lidmi. V Novém zákoně je psáno: „Amen, pravím vám; kde dva z vás na Zemi souzní ve všem svém konání, ať prosí o cokoli, dostane se jim toho od mého Otce nebeského. Neboť tam, kde jsou shromážděni dva nebo tři v mém jménu, tam jsem uprostřed nich“ (Mt 18, 19-20). - Můžeme se ptát: Proč jsou k tomu zapotřebí dva nebo tři?

Georg Kühlewind